

«فرهیختگان» پیشنهاد می دهد

تغییراتی که مجلس باید در طرح صیانت ایجاد کند

صفحه ۱۶ را بخوانید

روزنامه خبری، تحلیلی، دانشگاهی صبح ایران
صدای نخبگان، نگه جوانان
۱۶ صفحه
توران و واحدهای
دانشگاهی ۳۰۰۰ تومان
شهرستان‌ها ۲۰۰۰ تومان

■ شماره مسلسل ۴۲۱۹
■ یکشنبه ۲۱ آذر ۱۴۰۰
■ ۷ جمادی‌الاول ۱۴۴۲
■ ۱۲ دسامبر ۲۰۲۱
■ شماره ۳۴۸۱

www.Fdn.ir | Sun | 12 Dec 2021 | vol.13 | No. 3481 | 16 Pages

ویرانه‌ای که از دولت روحانی به ارث رسیده است به این سرعت بازسازی نمی شود
اما چند علامت روشن اقتصادی نشان می دهد جای امیدواری هست

نشانه عبور از وضع قرمز

«فرهیختگان» نظام آموزش پزشکی دنیا را با نگاهی تطبیقی بررسی می کند

در ایران سخت‌تر از بقیه دنیا پزشک می شوید

۵،۶»

مذاکرات هتل کوبورگ روبه پیشرفت است، ایران همزمان می گوید گشایش هایی در پیش است

مذاکره در وین پالس مثبت در تهران

۶»

جشنواره سینماحقیقت امسال تحت تاثیر محافظه کاری
دولت روحانی آثار قابل توجه کمی دارد

چند کار گل و دیگر هیچ

۱۳،۱۴»

« یادداشت

اصلاح نهادی تنها راهکار تولید و سرمایه گذاری در ایران

۴ در کدام بخش امنیت سرمایه گذاری بیشتر در بحران بوده است؟
براساس نتایج مطالعه مرکز پژوهش های مجلس، برای سال ۱۳۹۸، از بین ۹ حوزه فعالیت اقتصادی، حوزه معدن به جز نفت و گاز مناسب ترین ارزیابی و حوزه صنعت نامناسب ترین ارزیابی را از وضعیت امنیت سرمایه گذاری داشته است. روند همه حوزه های کاری در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ نامناسب شده است.

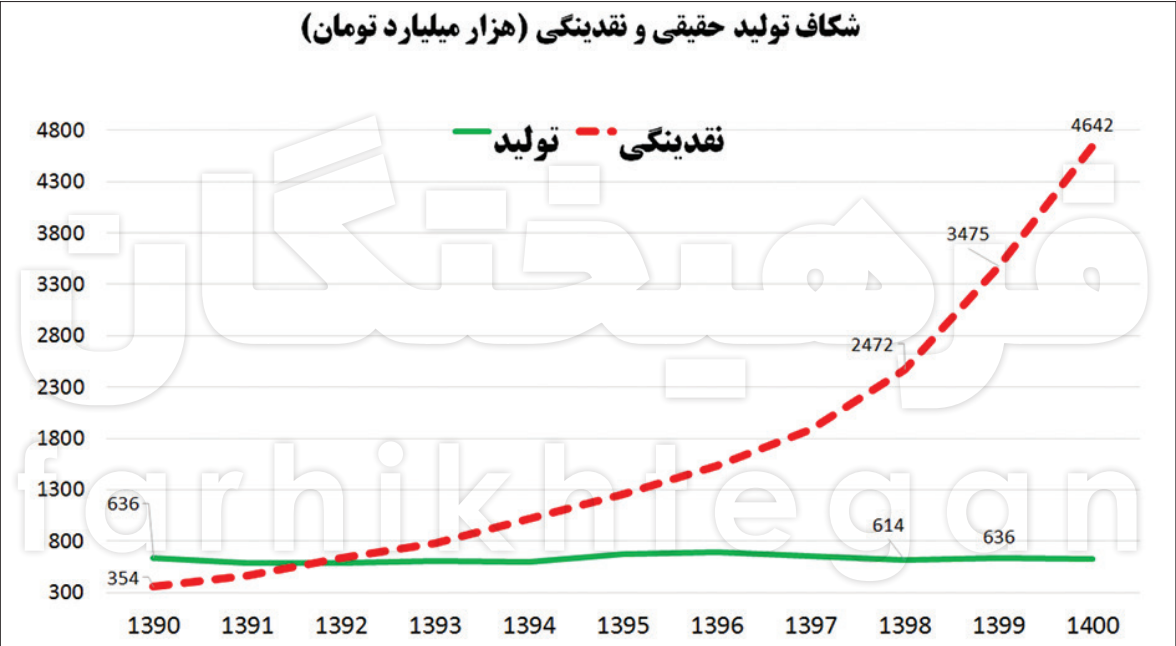
۴ بانک ها ازجمله موانع امنیت سرمایه گذاری در ایران
ازجمله دلایل واقعی در اقتصاد ایران جداشدن نقش بانک از پوسته خدمات پولی و پیوستن به بنگاهداری است. امروزه بانک امنیت سرمایه گذاری را کاهش می دهد. ازجمله دلایل بررسی این کلام آن است که بانک های خصوصی با ایجاد تسهیلات غیرجاری درحال ایجاد تورم و خلق نقدینگی هستند. آمارها نشان می دهد در بهمن سال ۱۳۹۹ به میزان ۲۲۱ هزار میلیارد تومان از طریق شبکه بانکی تسهیلات غیرجاری ثبت شده، پرداخت شده است که در این بین در این سال ۳۶ درصد از تسهیلات غیرجاری توسط بانک های خصوصی پرداخت شده است. این بدان معناست که بانک های خصوصی ۸۰ هزار میلیارد تومان تسهیلات غیرجاری پرداخت کردند که در این میان ۴۱ درصد سهم بازگانی و خدمات متفرقه بوده است. رویکرد بنگاهداری و خدمات غیرتولیدی که در بانک های خصوصی موج می زند با ایجاد تورم جدی در جامعه از طریق افزایش پایه پولی و افزایش نقدینگی سبب می شود سرمایه گذار سراغ تولیدکننده داخلی نرود و نقدینگی موجودش را از کشور خارج کند. متأسفانه ضعف قانونی در این موارد به وضوح موج می زند.

۴ مطالبه اجتماعی

این فقط مختص به فضای اقتصادی نیست و یک مطالبه اجتماعی است. به گزارش خبرگزاری دانشجو، چندی پیش جمعی از فعالان بازار سهام و سرمایه در اعتراض به سیاست های مبهم اقتصادی دولت و همچنین احتمال قطع برق و گاز صنایع در زمستان به نبود امنیت سرمایه گذاری در ایران اعتراض کردند. این افراد با هشتگ امنیت سر سرمایه گذاری از نبود امنیت در بازار های مختلف مالی به خصوص بورس گفتند. این به معنای مطالبه اجتماعی است تا دولت از طریق اصلاح ساختار نهادی وابسته به مولفه های سرمایه گذاری، این شاخص را در ایران بهبود بخشد.

۴ راهکار چیست؟

سیاستگذار باید بداند بدون تولید کشور پابرجا نخواهد بود و این را کشورهای عربی دارنده نفت که در چشم ما بسیار تولیدکننده هم نبودند، فهمیده اند. نکته مهم این است که تولید چگونه رشد می یابد و جواب های کلیشه ای برای این سوال بسیار زیاد است و عمیق ترین پاسخ و راهکار اصلاح نهادی در نظامات اقتصادی به نظر می رسد. نظامات اقتصادی، بیماری های واضح دارند. برای مثال نظام تامین اجتماعی بیماری توزیع درآمد نامناسب و بحران صندوق بازنشستگی را دارد و تا زمانی که سیاست خوبی را اتخاذ نکند تولید بهبود نخواهد یافت. نظام تجاری در کشور از بیماری مشخصی رنج می برد و وابستگی نفت و کسری تجاری غیرنفتی ازجمله واضحات آن است. اصلا بنا بود که صندوق توسعه همین کار را انجام دهد. اتفاقی که علی نقی عالیخانی و تیمش که مرحوم نیازمند نیز جزء آن بود برای همین کار آمدند ولی در حکومت قبل سلطه شاهنشاهی سبب جلوگیری از آن موفقیت شد و امروز بی ارادگی مسئولانی که کلام رهبری را زمین می گذارند.

عوامل بر ثا امنی محیط کسب و کار، از متقاضیان واقعی امنیت، یعنی سرمایه گذاران اعلام می شود که این نوشتار بر شیوه دوم متکی است. رئیس جمهور با بیان اینکه زمینه سرمایه گذاری ایرانیان در داخل کشور به طرق مختلف ازجمله تسهیل و تسریع صدور مجوزها فراهم شده است، بیان کرد که امنیت «سرمایه» و «سرمایه گذار» را در دولت سیزدهم تضمین کردیم اما چگونه؟ این مولفه های امنیت سرمایه گذاری که فقط وابسته به دولت نیست و به مجموعه حکمرانی وابسته است، بیانگر بحران در این شاخص است. طی سال های اخیر به خصوص دو سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ این شاخص، بحران امنیت سرمایه گذاری در کشور را نشان می دهد.

براساس ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت کنند در چهارپیمایش فصلی سال ۱۳۹۹، نامناسب ترین شاخص ها به این شرح است. در این سال عمل مسئولان به وعده های داده شده، اعمال نفوذ و تبانی در معاملات اداری و عمل مسئولان استانی و محلی به وعده های اقتضائی داده شده از وضعیت بدی رنج می برند. بدترین نمره در ارزیابی شاخص امنیت سرمایه گذاری ۱۰ است و در نظرسنجی مرکز پژوهش های مجلس از فعالان اقتصادی کشور، نمره ایران در این شاخص در سال گذشته ۶/۰۳ بوده است. جالب اینجاست که بداند، سرمایه گذاری در پایتخت از ناامنی رنج می برده است و استان های تهران، کهگیلویه و بویر احمد و البرز نامناسب ترین وضعیت و استان های خراسان جنوبی، یزد و گلستان مناسب ترین وضعیت را از نظر شاخص امنیت سرمایه گذاری داشته اند؛ اما نکته مهم اینجاست که همه استان های کشور از لحاظ این شاخص از سال ۱۳۹۸ به ۱۳۹۹ وضعیت بدتری را درک کردند. اما این مولفه ها چگونه نمایان می شوند؟ مولفه های شاخص امنیت سرمایه گذاری از ۷ نامگر اقتصادی بهره مند هستند که آنها وظیفه بیان این شاخص را دارند. مطابق با یافته های این نماگر درمی یابیم که اوضاع این ۷ نامگر نیز بحرانی تر شده است. اما این نماگر چه چیزی را به ما نشان می دهد؟ مطابق با نتایج این نماگر درمی یابیم که وضعیت نماگر عملکرد دولت و نماگر اقتصاد کلان به طور معناداری ارزیابی نامناسب را دارند، لذا این نماگر نسبت به اصل ساختار نهادی اقتصادی خوش بین نیست.

خارجی در ایران از بحران بسیار بسیار جدی رنج می برد. براساس گزارش «سرمایه گذاری خارجی جهان ۲۰۲۱»، میزان سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران طی سال ۲۰۲۰ به یک میلیارد و ۳۴۲ میلیون دلار رسیده است. میزان سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران در سال ۲۰۱۹ به یک میلیارد و ۵۰۸ میلیون دلار رسیده بود؛ یعنی میزان سرمایه گذاری خارجی در ایران در سال ۲۰۲۰ با کاهش (۱۶۶ میلیون دلاری) ۱۱ درصدی مواجه شده است. سرمایه گذاری خارجی در ایران در سال های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به ترتیب ۳۶/۴ و ۳۰ درصد افت کرده بود و این به معنای یک فاجعه است. اما اگر بخواهیم دقیق تر شویم باید بپرسیم چرا ریسک تولید نسبت به واسطه گری بیشتر شده و سرمایه گذاران از سرمایه گذاری خرد و کلان در هراسند؟ جواب این سوال مرتبط با علم اقتصاد متعارف نیست و نظام اقتصادی باید پاسخگوی آن باشد. حقیقت امر این است که سیستم نظام نهادی از مبنای غلطی برپا شده است. مغالطه بزرگ این است که بگوییم ما بسیاری از قوانین را داریم که آنها پاسخگوی نیازهای اجتماعی هستند ولی این جواب پاسخگوی نظام ناصحیح نهادی نیست! اگر نظام اقتصادی را یک تابع فرض کنیم که از مکاتب اقتصادی بهره می برد و خروجی خود را به علم اقتصاد برای تحلیل عرضه می کند، درمی یابیم که این خروجی، خروجی مطلوبی نیست. این بدان معناست که یا مکتب گیر دارد یا ساختار نهادی. مکتب که با استفاده از مبانی شرعی و حجیت عقلی و نقلی بهره مند شده است لذا ساختار نهادی باید پاسخگو باشد. فی المثل ساختار نهادی باید پاسخگوی وضعیت سرمایه گذاری در کشور باشد. سوال اینجاست که ساختار نهادی چگونه باید ریسک تولید را بکاهد؟ پاسخ به این سوال از منظر واقعی متفاوت است ولی شاخص ترین آن، اهمیت توجه ساختار نهادی به امنیت سر سرمایه گذاری و مولفه های آن است. مطالعه درباره میزان امنیت در یک اقتصاد و ترکیب عوامل نا امن کننده فضای سرمایه گذاری در آن، به دو شیوه امکان پذیر است: در شیوه نخست که رویکردی عینی نام دارد، استحکام یا ضعف نهادهای امنیت ساز در کشور مورد توجه قرار می گیرد. شیوه دوم متضمن رویکرد ذهنی به مقوله امنیت است که میزان امنیت در یک کشور و عوامل امنیت زا و میزان تاثیر هر یک از آن

محمدمهدی نجفی
پژوهشگر اقتصاد
کشورهای موفق در دنیا کشورهایی هستند که با ایجاد ساختارهای نهادی منظم و کار که مبتنی بر دانش است، بهره وری بالایی را در جهان ثبت کنند. به این معنا که اگر می خواهید کشور خوبی داشته باشید باید برای جهان فایده داشته باشید. این را با الگوهای رشد نیز می توان ثابت کرد. کشورهای برنده کشورهایی هستند که با استفاده از انباشت سرمایه و فناوری به دنبال ایجاد مزیت نسبی بالا هستند. آنها با گذر از اقتصاد عامل محور و اقتصاد مبتنی بر کارایی به اقتصاد دانش بنیان رسیدند. البته که می توان از غیر انحصاری بودن دانش صحبت کرد ولی واقعیت این است که دانش، دانش می سازد و ما غافل شدیم. اما چطور؟ چطور رشد اقتصادی به وجود می آید؟ چطور تولید ناخالص داخلی افزایش می یابد؟ اگر بخواهیم یک گام عقب تر برگردیم باید به سرمایه گذاری توجه کنیم. بررسی آمارهای اعلام شده ازسوی بانک مرکزی نشان می دهد در ۱۶ سال گذشته یعنی از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۹ حدود ۱۷۰ میلیارد و ۶۱۷ میلیون دلار سرمایه از کشور خارج شده که در چندسال اخیر اوج آن را در خرید و سرمایه گذاری مسکن در کشورهای همسایه مثل ترکیه، گرجستان و امارات توسط ایرانیان می بینیم. آخر از مملکتی که آمار خطرناکی از خروج سرمایه برای خرید در ترکیه دارد، چه انتظاری دارید؟ در سال ۱۳۹۹ که کشور با کمبود ارز روبه رو بوده نیز حدود ۶ میلیارد دلار ارز از کشور خارج شده است، این بدان معناست که سیاستگذار اصلاحی داند در زمان تحریم باید چه سیاستی را اتخاذ کند؛ اما دلیل این سخن چیست؟ مدت هاست که با شاخص باز بودن اقتصاد و تئوری دست نامرئی جناب اسمیت و بررسی نظام سرمایه داری این موضوع را بر سر حاکمیت می زنند که آزادی در اقتصاد می تواند نتاج بخش اقتصاد باشد، ولی آیا این سخن درست است؟ ایراد اصلی دخالت دولت در اقتصاد است؟ من هم ایراد اصلی را دخالت دولت و حاکمیت در اقتصاد می دانم ولی اگر بخواهم دقیق تر بیان کنم، دخالت غلط دولت باعث این اتفاق می شود. در زمانی که اکثر کشورهای جهان، ایران را تحریم می کنند چه لزومی دارد شما با سیاست اقتصاد باز ارز ارزان قیمت را به مردم ارائه کنید؟ مگر کمبود ارز ندارید؟ چرا در زمانی که سیاست شما بسته است، اقتصاد باز را اعمال می کنید؟ کسی منکر فعالیت بازار نیست ولی فعالیت بازار زمانی وجود دارد که شما حقیقتا با جهان در تعامل کامل باشید و نه ناقص. متأسفانه با رویکرد غلط راست گرایی اقتصادی در زمانی که در اوج تحریم هستیم باید منتظر تورم باشیم. جالب اینجاست که بداند در جهان ۲۰۲۱ نقش دولت ها در زمان بحران ها جدی تر می شود و سهم دولت در اقتصاد افزایش می یابد. این اتفاق را ابتدای امر جناب کینز در بحران ۱۹۳۰ رقم زد و پس از حل بحران، نقش دولت در اقتصاد تا بحران بعدی تعدیل می شود. به گزارش نشریه اکونومیست نظریه کوچک کردن دولت ها از زمان ناچر و ریگان و پس از آن در دوران بیل کلینتون برای حداقل کردن مداخله های دولتی مطرح شد اما طی سال های گذشته همواره سهم هزینه های دولت نسبت به تولید ناخالص داخلی کشورها افزایش یافته است. اما واقعاً چرا سرمایه گذاری در کشور کم شده است؟ برای مثال در بازار سرمایه یک اقتصاد پیشران فروش عرضه اولیه از عرضه ثانویه بیشتر است. چرا سرمایه داران خرد و کلان بیشتر به دنبال واسطه گری هستند تا تولید؟ جواب واضح است، به دلیل ریسک بیشتر تولید نسبت به واسطه گری. به این معنا که سرمایه گذاری در کشور به سمت تولید نمی رود. آمارهای بانک مرکزی گواه می دهد که میزان نقدینگی در حال اوج گرفتن از میزان تولید با ثبات ۱۰ ساله است.

۴ وضعیت سرمایه گذاری خارجی در ایران چقدر است؟

دولت سیزدهم درحالی دولت جدید را تحویل گرفته است که وضعیت سرمایه گذاری